

Karel Toman vl. jménem Antonín Bernášek

Karel Toman v okolí Pardubic na fotografii svého švagra Josefa Vrány, 1934. Literární archiv PNP

* 25. 2. 1877, Kokovice u Slaného

† 12. 6. 1946, Praha

**Můj bratr dooral a vypřáh' koně.
A jak se stmívá,
věrnému druhu hlavu do hřívý
položil tiše, pohladil mu šíji
a zaposlouchal se, co mluví kraj.**

Karel Toman: báseň Září ze sbírky Měsíce (1918)

Dva spřízněné rolnické rody daly české literatuře dva vynikající básníky.

Do rodiny Antonína Bernáška a jeho druhé ženy Rosalie, roz. Horové z Kokovic u Slaného se narodil 25. února 1877 nejstarší syn Antonín, pozdější básník Karel Toman. O čtrnáct let mladší Josef Hora pocházel z Dobříňu u Roudnice nad Labem.

Gymnaziální studia zahájil Karel Toman ve Slaném a dokončil v Příbrami, kde se stal od roku 1890 chovancem knížecího z Kokovic u Slaného se narodil 25. února 1877 nejstarší syn Antonín, pozdější básník Karel Toman. O čtrnáct let mladší Josef Hora pocházel z Dobříňu u Roudnice nad Labem.

Gymnaziální studia mu poskytla značný všeobecný přehled a dobrý vzdělanostní základ.

arcibiskupského semináře a kde se v té době sešla řada budoucích básníků a spisovatelů. Počátky své literární aktivity spojil tehdy ještě Antonín Bernášek se studentským časopisem *Zora*, který redigoval Hanuš Jelínek. Gymnaziální studia mu poskytla značný všeobecný přehled a dobrý vzdělanostní základ.

Po maturitě zahájil Karel Toman v Praze studia práv, záhy je však opustil, podobně jako později opouštěl svá krátká a příležitostná zaměstnání. Jeho životem bylo prostředí pražské bohémy, kde se stýkal především s generačními druhy z okruhu kolem St. K. Neumanna a časopisu *Nový kult*.

Neshody s rodinou přivedly Karla Tomana do Vídně, kde se protloukal s minimem finančních prostředků. Existenční nezajistěnost ostatně provázela většinu jeho tuláckých cest Evropou. Od října 1904 do srpna 1905 podnikl díky finanční podpoře přítele Emanuela Hauenera a kontaktům na osoby blízké anarchistickému hnutí cestu do Berlína, přes Amsterdam do Anglie a konečně do Paříže, kde se znovu setkal s některými z pražských druhů. Jedním z nich byl i František Gellner, který vybavil hlavního hrdinu svého generačního románu *Potulný národ* Konráda Vodrazila některými vlastnostmi a zvyky, typickými pro mladého Karla Tomana – od schopnosti půjčovat si peníze kdykoli, kdekoli a od kohokoli až po neschopnost vydržet déle v nějakém zaměstnání.

Paříž navštívil Karel Toman ještě dvakrát. Na jih Francie do Provence, především do Aix-en-Provence, se od roku 1909, kdy ho sem poprvé přivedly zdravotní problémy, opakovaně vracel.

Na konci 19. století, kdy Karel Toman začínal svoji básnickou cestu, převládala v umění kritika a vzdor vůči starým způsobům života, které zanikaly s koncem století. Výrazem Tomanovy osobní revolvy byly v té době nejen vlastní básnické texty, ale právě tulácký způsob života bez povinností a závazků, který jen velmi pozvolna měnil za rodinné zázemí a pravidelné zaměstnání. Po čtyřleté známosti se Karel Toman oženil s Annou Vagenknechtovou, s níž měl dva syny – Jaromíra a Prokopa. Po šesti letech působení v archivu Národního shromáždění odešel pro vážnou srdeční chorobu do předčasného důchodu. Existenční zabezpečení a nezávislé postavení umělce mu v té době zajistila i řada honorovaných literárních cen a uznání; příspěvky na léčení ve Francii poskytl básníkovi prezident T. G. Masaryk. Během protektorátu se Tomanův zdravotní stav zhoršoval a konce války, návratu syna Prokopa, účastníka západního odboje, i titulu národního umělce se dočkal už jako těžce nemocný muž. Karel Toman zemřel 12. června 1946 v Praze a je pochován na vyšehradském Slavině.

Se jménem básníka Karla Tomana se čtenáři a kritika setkali poprvé v roce 1898, kdy vydal vlastním nákladem sbírku veršů *Pohádky krve*.

Svůj básnický odkaz souborně vydal roku 1925 a těsně před svou smrtí v roce 1946. Tehdy knihu nazvanou *Básně* doprovodil poznámkou: „Verše, sebrané tu v definitivní vydání, vznikaly většinou v první čtvrtině XX. století, jejíž pečet nesou. Nic jsem v nich neměnil ani neupravoval – necht' svědčí o době a třeba proti autorovi. Sbohem čtenáři.“

Rozsahem nevelký soubor tvoří šest útlých knížek: *Torzo života* (1902), *Melancholická pouť* (1906), *Sluneční hodiny* (1913), *Verše rodinné a jiné*, *Měsíce* (1918), *Hlas ticha* (1923) a *Stoletý kalendář* (1926). Básník sem nezařadil svoji prvotinu *Pohádky krve* a výběry z veršů do sbírek nezařazených, které vycházely v různých vydáních pod názvem *Rostlo stranou*.

Mistrovství ani ne sto dvaceti Tomanových básní pro současného čtenáře ocenil ve svém článku z roku 1925 Josef Knap: „Karel Toman vydal za svého životy všeho všudy šest drobných sešitů veršů, prostých vši improvizace, doslova vykryštalizovaných v definitivní tvar... Je to zhuštěný, dlouhý básnický vývoj od krvavé sebeironie k tvářímu smu o všelidství, cesta od bohémské krčmy k mýtu o zemi, dávný anarchistův přerod v člověka rozechlvěného teplem rodinného soužití, odklon od nezakotveného tuláctví k velké, aktivní lásce k domovu.“

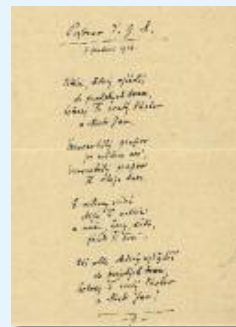
Hana Taudyová

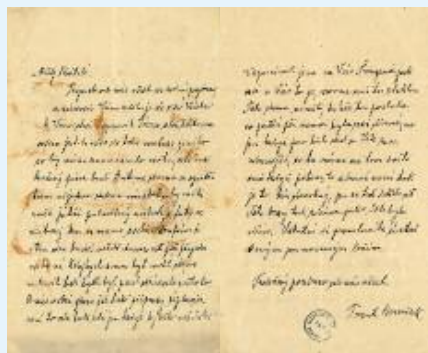
Osobní předměty z pozůstalosti Karla Tomana: dioptrické brýle s pouzdem, hedvábná vázanka z Paříže, stříbrné hodinky zn. Doxa a manžetové knoflíčky uložené v krabičce od zápalek. Literární archiv PNP

Domovský list vystavený Antonínu Bernáškovi obcí Kokovice v roce 1908. Literární archiv PNP

Báseň na uvítanou prezidentu T. G. Masarykovi ze sbírky *Stoletý kalendář*. V pozdějších vydáních nebyla báseň publikována. Literární archiv PNP

„O sv. Václavu k Vám chci vypravít Járu s hríbata... ale na každý pád buď Antone doma a opatři tam nějakou dobrou mášťal, aby měli naši jučkí pohodlný noceh, o futr se nestarj, ten si vezme s sebou,“ vzkázal bratr hospodář z Kokovic bratru básníkovi do Prahy (poznámka: jučk – rychlý kůň pro kočárové povozy). Literární archiv PNP